

Spodbujanje branja v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju na Osnovni šoli Dobrova

Fostering Reading in the First Educational Period at the Primary School Dobrova

Zvonka Španger

Izvleček

V prispevku so predstavljene različne oblike motivacije za branje in obiskovanje knjižnice učencev prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja, ki jih na OŠ Dobrova pripravlja šolska knjižničarka v sodelovanju z učiteljicami. Poudarek je na spodbujanju družinskega branja s pomočjo knjižnega cekarja ter s pripravo knjižnih čajank za starše in učence, ki je postal že vsakoletni kulturni dogodek šole. Podrobneje je predstavljena dejavnost »knjižničar za en dan«, ki jo na šoli pripravijo ob tednu otroka. Druge aktivnosti, s katerimi spodbujajo branje in obiskovanje knjižnice, so še: vsakotedenski obiski prvošolčkov, izbor za mojo naj knjigo in noč v knjižnici.

Ključne besede

motivacija za branje, družinsko branje, osnovna šola, šolska knjižnica

UDK 028.5:027.8

Abstract

The article presents various forms of motivating students to read and visit the library during the first educational period that are prepared by the school librarian together with the teachers at the primary school Dobrova. The emphasis is on encouraging family reading time by offering a library basket and organizing tea parties for parents and students which have become annual cultural school events. The library activity called »Librarian for a day« organized during the Children's Week is described in greater detail. Other activities implemented with the purpose of fostering reading and library visits include: weekly first-graders' visits, »My Favourite book« selection and »Night at the library«.

Keywords

motivation to read, family reading, primary school, school library

Dejavnosti, kot so vsakotedenski obiski prvošolčkov, izbor moje naj knjige, noč v knjižnici ter knjižničar za en dan, so prav gotovo dobra spodbuda tako za branje kot za obiskovanje knjižnice.

UVOD

Branje otrokom spodbuja njihov jezikovni in intelektualni razvoj in razvoj domišljije ter bogati čustveno življenje in besedišče, navaja jih na knjigo kot vir informacij in znanja. Branje krepi tudi čustvene vezi med starši in otrokom, zato je pomembno, da starši otroku berejo ne le v predšolskem obdobju, ampak tudi takrat, ko zna brati že sam (Jamnik, 2002).

Zelo pomembno je, da otroke za branje navdušujejo najprej njihovi starši. Ko pa otroci vstopijo v šolo, se zanje odprejo vrata šolske knjižnice, ki ponuja pestro knjižnično gradivo, ima pa tudi ogromno možnosti in priložnosti za spodbujanje branja.

Na naši šoli dajemo velik poudarek spodbujanju družinskega branja, ki je, kot pravi mag. Tilka Jamnik »zibelka branja«. Pomembno je, da se starši zavedajo, da si je za branje otrokom vredno vzeti čas, in v ta namen jim v knjižnici ponudimo knjižni cekar ter jih povabimo na knjižno čajanko.

Seveda pa učence želimo spodbuditi tudi k samostojnemu branju in obiskovanju šols-

ke knjižnice. »Spodbujanje branja pomeni prizadevanje mentorja, da pritegne otroke h knjigi, k branju, razmišljanju, pripovedovanju, vrednotenju literarnega besedila in da v učencih prebudi željo, da o tem pripovedujejo svojim sošolcem, učitelju, prijateljem.« (Dežman, 1998) Pomembno je, da uporabimo take pristope, da bo branje zanje nekaj naravnega, zanimivega in zabavnega, obiski v knjižnici pa prijetni. Dejavnosti, kot so vsakotedenski obiski prvošolčkov, izbor moje naj knjige, noč v knjižnici ter knjižničar za en dan, so prav gotovo dobra spodbuda tako za branje kot za obiskovanje knjižnice.

VSAKOTEDENSKI OBISKI PRVOŠOLČKOV

K obiskovanju knjižnice, poslušanju pravljic in posledično večji motivaciji za učenje branja želimo pritegniti že naše najmlajše učence. Že pred nekaj leti smo se knjižničarka in učiteljice prvih razredov dogovorile, da prvošolčke povabimo v knjižnico vsak teden. Učenci vsakega oddelka prihajajo v spremstvu učiteljice. Vedno najprej poslušajo pravljico, včasih

Slika 1: Vsakotedenski obiski prvošolčkov

tudi poučno knjigo, uganke ali pesmice, nato si izposodijo knjige, ki jih ob naslednjem obisku vrnejo.

Tako se postopoma naučijo samostojno uporabljati knjižnico, pravilno ravnati s knjigami in se primerno obnašati v knjižnici. Prihajajo z velikim navdušenjem. Radi poslušajo pravljice, veliko jim pomeni, da si knjige izbirajo sami, pogosto izberejo tiste, ki jim jih priporočajo sošolci, ter tiste, ki jim jih beremo ob obisku knjižnice.

Čeprav vsakotedenski obiski knjižnice v okviru pouka niso predvideni v učnem načrtu, smo prepričani, da si je zanje vredno vzeti čas, saj so dobra spodbuda za obiskovanje knjižnice in učenje branja.

KNJIŽNA ČAJANKA

Knjižne čajanke so postale že vsakoletni kulturni dogodek naše šole. Organiziramo jih od leta 2008, v vseh teh letih pa smo uvedli nekatere spremembe in izboljšave.

Čajanke so namenjene staršem in učencem prvega triletja. Glavni namen je staršem predstaviti pomen družinskega branja. Skozi pogovor, ob čaju in piškotih skupaj ugotavljamo, zakaj je branje tako pomembno, zakaj je dobro, da starši berejo svojim otrokom, tudi če ti že znajo brati sami, predstavim jim kakovostne otroške knjige ter jih obenem seznanim z različnimi nagradami za mladinsko književnost

ter kulturnimi dogodki, povezanimi s knjigo (knjižni sejem, kulturni bazar, festival Pravlјice danes ...).

Medtem ko so starši v knjižnici, pa imajo svojo čajanko tudi otroci z učiteljico v razredu. Otroci (prav tako ob čaju in piškotih) prisluhnejo pravljici, nato pa jo dramatizirajo in ob zaključku z dramsko predstavo razveselijo svoje starše.

To, da so naše čajanke dobro sprejete, dokazuje številčna udeležba, starši, ki prihajajo vsako leto znova, ter seveda navdušen aplavz ob koncu dramske predstave.

Ena od mamic je tako povzela, kaj si bo najbolj zapomnila:

- »1. Pred tem nisem vedela, kaj pomeni znak zlata hruška. Glede na to, da se naši otroci vabijo na rojstne dneve, smo zdaj vsi starši bolj pozorni, da za darila izbiramo kakovostne knjige.
2. Branje v družinskem krogu – starši naj še vedno berejo otroku, čeprav otrok zna brati. Osvetlitev, da starši nadaljujemo z branjem otroku, čeprav ta že bere, se mi zdi ključna. Dejansko je šlo pred tem razmišljanje v drugo smer – ko zna sam brati, ni več potrebe, da starši beremo. Upoštevala sem nasvet in kljub temu da otrok tekoče bere, v družini ohranjamo branje. Nadgradili smo ga s tem, da tudi otrok bere nama z možem, kar je v družino prineslo

Čajanke so namenjene staršem in učencem prvega triletja. Glavni namen je staršem predstaviti pomen družinskega branja.

Slika 2: Knjižna čajanka za starše

Slika 3: Otroci pripravijo staršem presenečenje – dramsko predstavo

V njem so kakovostne otroške knjige, ki jih starši v času, ko imajo cekar doma, prebirajo otrokom, knjiga o vzgoji, namenjena staršem, ter zvezek vtisov, v katerega starši in otroci napišejo oz. narišejo vtise o prebranem.

simpatično noto. Opažam, da kadar je sin utrujen, nejevoljen, pogosto predlaga, naj mu beremo. Dragocen prispevek, da branje izkorišča za lajšanje slabe volje.

3. Branje ni nikoli kazen. Branje je doživetje, sprostitve, zabava in učenje – nikoli kazen.«

KNJIŽNI CEKAR

Dejavnost, s katero želimo spodbujati družinsko branje, je tudi knjižni cekar, ki potuje med družinami učencev od 1. do 3. razreda. V njem so kakovostne otroške knjige, ki jih starši v času, ko imajo cekar doma, prebirajo otrokom, knjiga o vzgoji, namenjena staršem, ter zvezek vtisov, v katerega starši in otroci napišejo oz. narišejo vtise o prebranem. Knjižni cekar je na naši šoli zelo dobro sprejet. Otroci komaj čakajo, da ga odnesejo domov, odzivi staršev pa so prav tako zelo pozitivni.

KNJIŽNIČAR ZA EN DAN

Na naši šoli vsako leto v tednu otroka pripravimo posebno doživetje. Učenci imajo možnost, da si izberejo poklic za en dan. To pomeni, da so za en dan lahko ravnatelj, učitelj, čistilka, hišniki, svetovalni delavci in tudi knjižničarji. Možnost sodelovanja ponudimo učencem od 4. razreda dalje, izberemo pa jih z žrebom. Vselej me, da je za poklic knjižničarja zanimanje vsako leto zelo veliko.

Že prej se dogovorim, da nas ob tej priložnosti obiščejo prvošolčki, in s »knjižničarjem za en dan« že vnaprej pripraviva uro knjižničnega informacijskega znanja na temo Bonton v knjižnici. Ker želim, da je na to dobro pripravljen, mu najprej razložim, kako bo ura potekala, skupaj vadiva branje ter se pripraviva na pogovor s prvošolci. Branje vadi tudi doma, zato mu izbrano knjigo izposodim.

Končno nastopi težko pričakovani dan. Že zjutraj, v času izposoje, učence namesto mene za računalnikom pričaka »knjižničar za en dan«. Z nekaj moje pomoči učencem izposoja gradivo in sprejema vrnjene knjige ter jim pomaga pri iskanju.

Nato sledi obisk prvošolčkov. »Knjižničar« učencem najprej prebere pravljico. Knjige, ki jih po navadi uporabimo, so: Urša Kremlj: Racman in knjiga, Michelle Knudsen: Lev v knjižnici ali Nina Mav Hrovat: O kralju, ki ni maral pospravljati. Z učenci se nato ob sličicah pogovori o primernem oz. neprimernem obnašanju v knjižnici in ravnanju s knjigami, nato pa jim še izposodi knjige. Prvošolčki so nad takšnim obiskom knjižnice vedno navdušeni, prav tako je to dragocena izkušnja za starejše učence.

Poleg tega se »knjižničar« seznani tudi z obdelavo knjig. Med novimi knjigami izbere eno

Slika 4: Knjižničar za en dan

Otroci si po navadi ne predstavljajo, kaj dela knjižničar, ko v knjižnici ni učencev, kaj vse je treba narediti, preden se knjiga, ki jo kupimo, znajde na polici, koliko priprave je potrebne za ure knjižničnega informacijskega znanja, koliko možnosti za ustvarjalnost nudi poklic knjižničarja ...

in jo (z nekaj moje pomoči) vnese v vzajemni katalog, požigosa in zavije z zaščitno folijo. Podrobneje mu predstavim tudi postavitev gradiva v knjižnici ter pomen oznak na nalepkah, opišem mu tudi, kaj vse kot knjižničarka še delam.

Ob tovrstni dejavnosti je seveda potrebno nekaj prilagajanja. Včasih se zgodi, da je izbran učenec, ki ima težave z branjem, in v takem primeru za branje prvošolčkom izberem krajše besedilo, vzameva pa si tudi več časa za pripravo. Pomembno se mi zdi, da imajo prav taki učenci priložnost, da uro s prvošolčki izvedejo čim bolj samostojno, saj je tudi njihovo zadovoljstvo potem toliko večje. Potrebna je tudi pozornost pri vračanju in izposoji gradiva, zato vedno spremljam dogajanje ob računalniku. Če nastane prevelika gneča, pa seveda za nekaj časa za računalnik »vskočim« tudi sama.

Otroci si po navadi ne predstavljajo, kaj dela knjižničar, ko v knjižnici ni učencev, kaj vse je treba narediti, preden se knjiga, ki jo kupimo, znajde na polici, koliko priprave je potrebne za ure knjižničnega informacijskega znanja, koliko možnosti za ustvarjalnost nudi poklic knjižničarja ... Veseli me, ko vsako leto znova

naši »knjižničarji za en dan« ugotavljajo, kako lep poklic je to. Ne le da so bogatejši za nove izkušnje, veseli me tudi to, da marsikdo med njimi zares razmišlja o tem poklicu kot o svoji življenjski izbiri. Prav tako je to zanimiva izkušnja za naše prvošolčke, ki z veseljem prisluhnejo »novemu knjižničarju«.

NOČ V KNJIŽNICI

Najbolj priljubljena dejavnost, ki jo na šoli organiziramo že od leta 2009, je noč v knjižnici. V začetku je bilo to posebno doživetje namenjeno učencem knjižničarskega krožka, v zadnjih letih pa jo pripravljamo za najbolj prizadevne bralce 2. in 3. razreda. Vedno želimo nagraditi učence, ki se najbolj trudijo, niso pa to nujno najboljši bralci.

Za otroke pripravimo pestro dogajanje, od poslušanja pravljic do peke palačink in priprave obloženih kruhkov, lova za zakladom, igranja družabnih iger ... Vsako leto pripravimo tudi srečelov, pri čemer nam z nagradami pomagajo nekatere založbe. Seveda ne gre brez branja pozno v noč. Otroci si ta dogodek zelo dobro zapomnijo. Še starejši velikokrat obujajo spomine na to, kako so spali med knjižnimi

Slika 5: Noč v knjižnici

Opažam, da se po vsaki dejavnosti, ki jo pripravimo za učence, obisk v knjižnici poveča. Zato si je vredno vzeti čas za pestro dogajanje, pomembno pa je tudi, da to počnemo z navdušenjem in da za branje otrokom izbiramo knjige, ki so navdušile tudi nas same.

policami. Prepričani smo, da je to ena najboljših nagrad za prizadevno branje.

MOJA NAJ KNJIGA

Na šoli vsako leto januarja izbiramo mojo naj knjigo. Izbor izvedemo med učenci cele šole, tako da tisti, ki to želijo, oddajo glasovnice in na podlagi prešteti glasov ugotovimo, katere knjige so pri nas najbolj priljubljene.

Izbiramo posebej med učenci od 1. do 4. razreda in posebej med starejšimi učenci. Ob tej priložnosti v knjižnico povabimo vse oddelke. Učenci predstavijo svoje naj knjige sošolcem, prav tako svoj izbor predstaviva tudi učiteljica in knjižničarka. Najmlajši svoje naj knjige tudi ilustrirajo, starejši pa na kratko opišejo vsebino in razloge, zakaj so izbrali prav to knjigo.

Med vsemi ilustracijami in opisi knjig izberemo najboljše in v knjižnici pripravimo razstavo. Ta je učencem v pomoč, ko iščejo, katero knjigo bi si izposodili. Ob Prešernovem dnevu, ko imamo na šoli kulturno prireditev, med vsemi glasovnicami izžrebamo dva učenca, ki prejmeta knjigo, ki je bila izbrana za naj knjigo.

Opažamo, da se izposoja ob izboru naj knjige vsako leto poveča. Učenci pravijo, da so jim

plakati z opisi najljubših knjig pogosto v pomoč pri izbiri, saj so predlogi vrstnikov zanje zelo zaželeni.

SKLEP

Spodbujanje vseživljenjske bralne zavzetosti je poleg staršev naloga vseh, ki skrbijo za vzgojo in izobraževanje. Raziskave kažejo, da je za razvoj motivacije za branje pomembno, da ima otrok pozitivne izkušnje z branjem že od najzgodnejšega otroštva naprej. Prav tako je pomembno, da otroci vidijo odrasle, ki berejo z užitkom, da otroka obkrožajo knjige, da je branje povezano s čustveno ugodnimi izkušnjami in da jim odrasli z navdušenjem približamo branje in učenje branja (Bucik, 2003).

Opažam, da se po vsaki dejavnosti, ki jo pripravimo za učence, obisk v knjižnici poveča. Zato si je vredno vzeti čas za pestro dogajanje, pomembno pa je tudi, da to počnemo z navdušenjem in da za branje otrokom izbiramo knjige, ki so navdušile tudi nas same. Tako bomo otrokom pokazali, da je (tako kot je rekla mamica na naši čajanki) »branje doživetje, sprostitev, zabava in učenje«. ●

Viri

Bucik, N. (2003). Motivacija za branje. V: Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja (str. 112–118). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Dežman, S. (1998). Bralna značka v osnovni šoli: aktivnosti spodbujanja branja in preverjanja prebranih knjig. Radovljica: Skriptorij KA.

Jamnik, T. (2002). Kdor bere: prispevki h književni in knjižnični vzgoji učencev osnovne šole. Ljubljana: Educy.

ZVONKA ŠPANGER, univ. dipl. bibliot. in prof. teol., knjižničarka na OŠ Dobrova
Naslov: Cesta 7. maja 20, 1356 Dobrova
E-naslov: zvonka.spanger@guest.arnes.si